

8.2.2022

Julkinen

Rahoitusmarkkinaosasto
Maarit Pihkala

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 236/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja finanssivalvonnasta annetun lain 3 ja 20 b §:n muuttamisesta

Tausta

Vuonna 2017 pantiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta (jäljempänä neljäs rahanpesudirektiivi). Neljäs rahanpesudirektiivi pantiin kansallisesti täytäntöön muun muassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetulla lailla (444/2017, jäljempänä rahanpesulaki) ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetulla lailla (445/2017).

Suomi sai Euroopan komissiolta 25.1.2019 perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomi ei ole saattanut kansallista lainsäädäntöään kaikkien neljännen rahanpesudirektiivin säännösten mukaiseksi. Suomen hallitus antoi komissiolle vastauksen, jossa annettiin tarkempi selvitys komission perustellussa lausunnossa osoitettujen kohtien kansallisesta täytäntöönpanosta. Samalla vastauksessa todettiin, että Suomen hallitus aikoi arvioida tarvetta lainsäädännön täsmentämiseen. Komissiolta 14.5.2020 saadun tiedon mukaan komissio on päättänyt lopettaa rikkomusmenettelyn Suomen osalta. Päätös ei kuitenkaan estä komissiota halutessaan aloittamasta rikkomusmenettelyä uudelleen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta (jäljempänä viides rahanpesudirektiivi) on pantu kansallisesti täytäntöön pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetulla lailla (571/2019), virtuaalivaluutan tarjoajista annetulla lailla (572/2019) sekä muutoksilla muun muassa rahanpesulakiin. Komissio on aloittanut viidennen rahanpesudirektiivin kansallisten täytäntöönpanojen arvioinnin.

Suomi on jäsenenä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisessa työryhmässä Financial Action Task Forcessa (jäljempänä FATF). FATF on hallitustenvälinen toimintaryhmä, joka kehittää suosituksia rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhoaseiden rahoittamisen estämistä koskeviksi toimintamalleiksi. FATF toteutti neljännen Suomea koskevan maa-arvioinnin vuosien 2018–2019 aikana. FATF:n esiin nostamien puutteiden johdosta kansallisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia säännöksiä, erityisesti rahanpesulain säännöksiä, tulee muuttaa tai täydentää kansallisen lainsäädännön yhteensovittamiseksi FATF:n suositusten kanssa. Suomi on maa-arvioinnin jälkeen FATF:n tehostetussa seurannassa ja raportoi määräajoin edistymisestään suositusten täytäntöönpanossa. Suomi on raportoinut edistymisestään ensimmäisen kerran lokakuussa 2020 pidetyssä FATF:n yleiskokouksessa. Suomen toinen tehostetun seurannan raportti käsiteltiin lokakuussa 2021 ja kolmatta raporttia tullaan käsittelemään lokakuussa 2022.

Valtiovarainministeriö kartoitti kevään ja kesän 2020 aikana keskeisiltä kansallisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lainsäädännön muutostarpeita. Lainmuutostarpeita saatiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaviranomaisilta, ilmoitusvelvollisilta ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselta.

Edellä kuvattujen muutostarpeiden sisältämät teknisluonteiset muutokset valmisteltiin valtiovarainministeriössä hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain ja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamiseksi (HE 261/2020 vp). Lait tulivat pääosin voimaan 10.5.2021.

Esityksen valmistelu

Valtiovarainministeriö asetti 11.12.2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli jatkaa edellä kerrottujen lainmuutostarpeiden arvioimista ja valmistella ehdotus tarvittaviksi lakimuutoksiksi ja täydennyksiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvään lainsäädäntöön. Työryhmän tehtävänä oli asettamispäätöksen mukaisesti arvioida, miten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä tulisi muuttaa huomioiden jäljellä olevat EU:n rahanpesudirektiivien kansallisessa täytäntöönpanossa havaitut puutteet, FATF:n huhtikuussa 2019 julkaisemassa Suomen maa-arvioraportissa esitetyt toimenpidesuosituksukset sekä kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät lainsäädännön muutostarpeet, joita ei aikaisemmissa lakimuutoksissa vielä oltu huomioitu.

Työryhmä asetettiin toimikaudeksi 1.1. – 31.8.2021. Työryhmän jäseniksi nimettiin edustajat valtiovarainministeriöstä, sisäministeriöstä, oikeusministeriöstä, ulkoministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, suojelupoliisista, Finanssivalvonnasta, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Tullista, Patentti- ja rekisterihallituksesta, Suomen Asianajajaliitosta ja Finanssiala ry:stä.

Työryhmässä konsulttoitiin useita työryhmän ulkopuolisia tahoja sekä järjestettiin asiantuntijakuulemisia. Työryhmässä käsiteltävien asioiden osalta kuultiin Tietosuojavaltuutetun toimistoa, Suomen tilintarkastajat ry:tä, Länsi- ja Itä-Uudenmaan edunvalvontatoimistoja, Suomen Pankkia ja Veikkaus Oy:tä.

Työryhmän hyväksymä hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 27.8. – 8.10.2021. Lausuntokierroksen jälkeen esityksen jatkovalmistelussa kiinnitettiin erityistä huomiota lausunnonantajien esiin nostamaan seikkaan siitä, että Euroopan unionin komissio antoi 20.7.2021 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen neljä uutta lainsäädäntöehdotusta. Osa työryhmän alkuperäisessä työsuunnitelmassa mukana olleista muutostarpeista oli jo rajautunut työryhmän päätöksellä hallituksen esityksen ulkopuolelle johtuen komission lainsäädäntöehdotuksista. Jatkovalmistelussa pyrittiin varmistamaan, ettei esitys pitäisi sisällään komission lainsäädäntöehdotusten kanssa ristiriidassa olevia ehdotuksia. Lisäksi jatkovalmistelussa esitystä täydennettiin mm. tekemällä paremmin selkoa siitä, miten ehdotetut lainmuutokset täyttävät perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset.

Jatkovalmisteltu hallituksen esitysluonnos lähetettiin 1.11.2021 lainsäädännön arviointineuvostolle, joka antoi siitä lausuntonsa 23.11.2021. Valtiovarainministeriö pyysi oikeuskanslerilta hallituksen esitysluonnoksen ennakkotarkastusta, josta oikeuskansleri antoi muistionsa 7.12.2021.

Yleistä

Ehdotuksessa on pääosin kyse Euroopan unionin lainsäädännön implementoinnista ja FATF:n Suomelle osoittamien sääntelypuutteiden korjaamisesta, mutta myös kansallisia muutostarpeita on huomioitu.

Voimassa oleva rahanpesulaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Ehdotettua sääntelyä valmisteltaessa on otettu huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset sekä ehdotuskohtaisesti on tehty selkoa perusoikeuksien rajoitusedellytysten täyttymisestä. Vaikka ehdotetut muutokset merkitsevät asiakastietojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua aikaisempaa useammin verrattuna voimassa oleviin säännöksiin, rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyvän liikkumavaran käyttö on perustuslain edellyttämien vaatimusten mukaista. Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset ovat hallituksen näkemyksen mukaan sopusoinnussa perustuslain kanssa ja ne voitaisiin antaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.4.2022. Kolmeen rahanpesulain säännökseen ehdotetut lisäykset edellyttävät kuitenkin muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin ja näiden teknisten muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien asiakkaiden tietojen täydentämiseksi esitetään kyseessä olevien säännösten voimaantulolle siirtymäaika 1.4.2023 saakka. FATF:lle lokakuussa 2022 raportoitavien lainmuutosten tulee olla voimassa viimeistään 14.4.2022, jotta ne tulevat huomioiduksi Suomen edistymistä arvioitaessa.

Säännöskohtaiset ehdotukset

Seuraavassa säännöskohtaisten ehdotusten esittelyssä keskitytään lakivaliokunnan toimialaan kuuluviin ehdotuksiin.

1. lakiehdotus: Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttaminen

2 luku Riskiarviot ja riskienhallintamenetelmät

2 §. Valvojakohtainen riskiarvio. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen laatima valvojakohtainen riskiarvio on toimitettava salassapitosäännösten estämättä rahanpesun selvittelykeskukselle pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä, jos se on tarpeen rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että rahanpesulain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun valvontaviranomaisen, eli Finanssivalvonnan, Poliisihallituksen, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä aluehallintoviraston sekä asianajajayhdistyksen tulisi luovuttaa laatimansa riskiarvio rahanpesun selvittelykeskukselle pyynnöstä. Säännös koskisi myös Ahvenanmaan maakunnan hallitusta ja Lotteriinspektionia.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen riskiarviolla on keskeinen merkitys rahanpesun selvittelykeskukselle, jotta se voi muodostaa ja jakaa relevantteja indikaattoreita rahanpesun ja epäillyn terrorismin rahoittamisen tunnistamiseksi. Valvojakohtainen riskiarvio ei sisällä perustuslain 10 §:n suojaamia henkilötietoja.

3 luku Asiakkaan tunteminen

3 § Asiakkaan tuntemistiedot. Pykälän 2 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kohtaan lisättäisiin poikkeus, joka koskisi yleisiä edunvalvoja. Ehdotetun 2 kohdan mukaisesti ilmoitusvelvollisen olisi säilytettävä asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista yleisen edunvalvojan osalta edunvalvojan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sijasta palveluntuottajan yksilöintitiedot, edunvalvojan nimike sekä, jos palveluntuottajalla on useampi kuin yksi yleinen edunvalvoja, edunvalvojan järjestysnumero.

Rahanpesulakia sovellettaessa on ilmennyt epäselvyyttä siitä, mitä laki edellyttää yleisten edunvalvojen osalta, huomioiden samalla tarpeen ottaa huomioon tietosuojalainsäädännön vaatimukset sekä yleisten edunvalvojen turvallisuuteen ja yksityiselämän suojaan liittyvät näkökohdat. Rahanpesulaki edellyttää, että asiakkaan edustaja tunnustetaan myös niissä tilanteissa, joissa edustajaksi on määrätty yleinen edunvalvoja. Yleisen edunvalvojan tunnistaminen ja henkilöllisyyden varmentaminen on kuitenkin mahdollista myös välillisesti palveluntuottajan antamien tietojen avulla. Ehdotettu poikkeus asiakkaan edustajan tunnistamisesta olisi yhdenmukainen tietosuoja-asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn minimointiperiaatteen kanssa.

Yleisiä edunvalvoja koskevat muutokset edellyttävät toimijoilta toiminnallisia ja tietoteknisiä muutoksia, joten niiden toteuttamiselle on varattava riittävä siirtymäaika ja täten esitettävät muutokset astuisivat voimaan vasta 1.4.2023.

3 a § Rikostuomioita ja rikoksia koskevan tiedon käsittely. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi 3 lukuun uusi 3 a §, jonka 1 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisen oikeudesta käsitellä yleisesti saatavilla olevaa asiakkaaseensa tai tämän tosiasialliseen edunsaajaan kohdistuvaa rikostuomiota tai rikosta koskevaa tietoa. Säännös mahdollistaisi asiakkaan rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen tallentamisen ilmoitusvelvollisissa. Rikostuomioita ja rikoksia koskevien henkilötietojen käsittely olisi sallittua vain siinä laajuudessa kuin se olisi välttämätöntä asiakassuhteeseen liittyvien rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskien arvioimiseksi tai epätavalliseen liiketoimeen liittyvän 3 luvun 4 §:n selonottovelvollisuuden hoitamiseksi. Tietojen käsittely edellyttäisi aina ilmoitusvelvollisen harkintaa siitä, täyttyykö edellytetty välttämättömyysvaatimus. Säännös antaisi ilmoitusvelvolliselle oikeuden käsitellä arkaluontoisia henkilötietoja välttämättömissä tilanteissa, jotta ilmoitusvelvollinen pystyisi asianmukaisesti arvioimaan ja hallinnoimaan riskejä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että 1 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen olisi liityttävä ainoastaan rahanpesuun, terrorismin rahoittamiseen tai siihen rikokseen, jolla rahanpesun kohteena oleva tai terrorismin rahoittamiseen käytettävä omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella olisi oikeus käsitellä 1 momentin mukaista henkilötietoa, jos tieto on peräisin luotettavasta lähteestä ja on paikkansapitävä ja ajantasainen.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella olisi oikeus käsitellä 1 momentissa tarkoitettua henkilötietoa, jos sillä olisi käytössään menettelyjä, joiden avulla kyseistä tietoa käsiteltäessä voitaisiin tehdä ero syytteiden, rikostutkinnan, oikeudenkäyntien ja tuomioiden välillä ottaen huomioon oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeva perusoikeus, puolustautumisoikeus ja syyttömyysolettama.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin nimenomaisena suojatoimenpiteenä vaatimuksesta, että tieto tulee säilyttää erillään asiakasrekisteristä. Tällä varmistettaisiin, että tietoa käsittelevät vain ne, joilla on tehtävänsä puolesta siihen erityinen tarve. Lisäksi momentissa edellytettäisiin, että tieto on poistettava viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä, kun tieto on ensimmäisen kerran rekisteröity. Säilytysaika vastaisi sitä, mitä rikosta koskevan tiedon säilyttämisestä asiakashäiriörekistereissä säädetään luottolaitosten ja maksulaitosten osalta.

Rekisteröidyllä olisi tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen oikeus saada pääsy tietoihin. Tietosuoja-asetuksen 16 artiklan edellyttämällä tavalla rekisteröidyllä olisi myös oikeus tietojen oikaisemiseen.

Pykälän 6 momentissa edellytettäisiin, että erityisiin toimenpiteisiin rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi sovellettaisiin, mitä tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädetään. Aineellinen säännös olisi tarpeen, koska tietosuojalain mukaiset suojatoimet eivät muutoin tulisi

sovellettavaksi ehdotettavassa henkilötietojen käsittelytilanteessa. Tietosuojalaissa säädetyt suojatoimet ovat esimerkinomainen luettelo ja niitä olisi sovellettava siinä määrin kuin ne ovat ilmoitusvelvollisen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia. Ilmoitusvelvollisen olisi rekisterinpitäjälle kuuluvan osoittamisvelvollisuuden mukaisesti pystyttävä osoittamaan tietosuojavaltuutetulle, millä tavalla arkaluonteisten henkilötietojen suojasta on tietosuojasetuksen edellyttämällä tavalla huolehdittu.

16 §. Varojen jäädyttämiseen liittyvä asiakkaan tunteminen. Rahanpesulain 3 lukuun ehdotetaan lisättäväksi *uusi 16 §*, jossa säädettäisiin ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta huomioida asiakkaan tuntemista koskevissa menettelyissään EU:n pakoteasetuksiin sisältyvät velvoitteet nimettyjen tahojen varojen jäädyttämiseksi ja kiellot luovuttaa näille varoja sekä jäädyttämislain mukaiset jäädyttämispäätökset. Pykälällä säädettäisiin FATF:n suositusten 6, 7, 27 ja 28 edellyttämällä tavalla ilmoitusvelvollisten velvoitteesta järjestää menettelytapansa pakotteiden noudattamisen varmistamiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi aina asiakassuhdetta perustettaessa ja asiakassuhteen jatkuvassa seurannassa sekä ennen kuin yksittäinen liiketoimi suoritetaan varmistettava, onko kyse varojen jäädyttämisen kohteena olevasta henkilöstä. Pykälässä tarkoitetuista asiakkaan tuntemista koskevista edellytyksistä ei voitaisi poiketa 8 §:n piiriin kuuluvissa asiakkaan yksinkertaistetun tuntemisvelvollisuuden tilanteissa. Pykälän 2 momentin mukaan, mikäli ilmoitusvelvollinen toteaa asiakassuhteen jatkuvassa seurannassa asiakkaansa olevan jäädyttamisvelvoitteen tai luovuttamiskiellon kohteena, on asiakassuhteeseen tapauksesta riippuen sovellettava asianomaisen EU:n pakoteasetuksen tai jäädyttämislain mukaisia velvoitteita. Ilmoitusvelvollisen on näissä tapauksissa jäädytettävä asiakkaan varat ja toimitettava tiedot ulosottolaitokselle pakotelain 2 b §:n 3 momentissa ja jäädyttämislain 14 §:ssä säädetyllä tavalla.

7 luku Valvonta

3 §. Tarkastusoikeus. Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*, jonka johdosta voimassa olevan lain 2–5 momentit siirtyvät 3–6 momenteiksi. Uudessa 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen oikeudesta rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi suorittaa tarkastus myös etäyhteyksien avulla tietoturvallista menettelyä käyttäen taikka valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen osoittamassa muussa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Muutoksen johdosta valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voisivat tehdä ilmoitusvelvollisiin kohdistuvia muita kuin 7 luvun 3 §:n 3 momentin mukaisia tarkastuksia kolmella eri tavalla. Ensinnäkin valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voisivat jo voimassa olevan lain mukaisesti tehdä 1 momentissa tarkoitettua tarkastuksen ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutusta voimassa olevan lain 1 momentin mukaiseen tarkastukseen. Muutoksen myötä valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voisivat vaihtoehtoisesti suorittaa tarkastuksen etäyhteyksien avulla tietoturvallista menettelyä käyttäen. Kolmas vaihtoehto olisi toteuttaa tarkastus jossakin muussa valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen

osoittamassa fyysisessä toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa. Muutosehdotuksella pyritään varmistamaan, että kaikki ilmoitusvelvolliset olisivat muiden kuin voimassa olevan lain 7 luvun 3 §:n 3 momentin mukaisten tarkastusten piirissä riippumatta siitä, missä ilmoitusvelvollinen tai sen edustaja fyysisesti sijaitsee. Muutoksella mahdollisesta myös ilmoitusvelvollisten yhdenvertainen kohtelu.

Etäyhteyksien avulla toteuttavalla tarkastuksella tarkoitettaisiin tarkastusta, jossa ilmoitusvelvollisen edustajaa, sen palveluksessa oleva henkilöä tai muuta asianosaista voidaan kuulla henkilön fyysisesti läsnä olematta käyttäen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen tarjoamaa tietoturvallista videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa tarkastukseen osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Videoyhteyttä ei kuitenkaan tulisi käyttää fyysisen tilan kuvaamiseen. Lisäksi valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle luotaisiin etäyhteyksien avulla näkymä niihin ilmoitusvelvollisen järjestelmiin, joihin tarkastuksessa on tarpeen päästä.

Ehdotetut tarkastukset tulisivat kyseeseen esimerkiksi silloin, jos ilmoitusvelvollisella ei ole fyysistä toimipaikkaa tai jos ilmoitusvelvollinen työskentelee pääasiassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Etäyhteyksien avulla toteutettava tarkastus olisi mahdollista myös esimerkiksi epidemiatilanteissa, joissa ihmisten välistä fyysistä kanssakäymistä tulee rajoittaa. Ehdotuksen mukaisesti nykyisestä poiketen myös patentti- ja rekisterihallitus ja asianajajayhdistys pystyisivät ulottamaan tarkastusoikeutensa sellaisiin ilmoitusvelvollisiin, jotka toimivat pelkästään pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Hallintolain 39 §:n vaatimukset olisi otettava huomioon myös 2 momentin mukaisten tarkastusten yhteydessä.

8 luku Hallinnolliset seuraamukset

1 §. Rikemaksu. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 c kohta valvontaviranomaisen mahdollisuudesta määrätä rikemaksu ilmoitusvelvolliselle, joka laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 16 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tuntea asiakas varojen jäädyttämiseen liittyen. Säännöksellä täytettäisiin FATF:n suositusten 27 ja 28 vaatimukset valvojien pakotteisiin liittyvien valvontavaltuuksien osalta. Mahdollisuus määrätä rikemaksu kattaisi laiminlyönnit ja rikkomukset asiakkaan tuntemista koskevissa menettelyissä asiakassuhdetta perustettaessa, asiakassuhteen jatkuvassa seurannassa sekä ennen yksittäisen liiketoimen toteuttamista.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeushenkilölle määrättävän rikemaksun alaraja alennettaisiin nykyisestä 5 000 eurosta 1 000 euroon. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Nykyinen 5 000 euron alarajan on arvioitu olevan liian korkea. Valvontaviranomainen ei voi määrätä nykyistä 5 000 euron rikemaksua sellaisille ilmoitusvelvollisille, joiden liikevaihto on hyvin vähäistä, jos rikemaksun määrääminen olisi kohtuutonta. Ehdotettu alarajan laskeminen alentaisi kynnystä rikemaksun määräämiseen niissä tilanteissa, joissa ilmoitusvelvollinen rikkoo tai laiminlyö rahanpesulain mukaisia velvoitteita.

3 §. Seuraamusmaksu. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 9 c kohta* valvontaviranomaisen mahdollisuudesta määrätä seuraamusmaksu ilmoitusvelvolliselle, joka laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 16 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tuntea asiakas asiakasvarojen jäädyttämiseen liittyen. Säännöksellä täytettäisiin FATF:n suositusten 27 ja 28 vaatimukset valvojien pakotteisiin liittyvien valvontavaltuuksien osalta. Mahdollisuus määrätä seuraamusmaksu kattaisi laiminlyönnit ja rikkomukset asiakkaan tuntemista koskeissa menettelyissä asiakassuhdetta perustettaessa, asiakassuhteen jatkuvassa seurannassa sekä ennen yksittäisen liiketoimen toteuttamista.

9 luku Erinäiset säännökset

5 §. Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Rikosseuraamuslaitos lisättäisiin säännöksessä tarkoitetuksi huolehtimisvelvolliseksi viranomaiseksi. Muutos tarkoittaisi, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen sekä sen tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle.

Säännöksessä mainitulla huomion kiinnittämisellä tarkoitetaan sitä, että huolehtimisvelvoitteen alaiset viranomaiset omassa toiminnassaan osaavat kiinnittää huomiota poikkeuksellisiin ja epätavallisiin tapahtumiin siten, ettei niiden omalla toiminnalla edistetä rikollista toimintaa tai syyllistytä esimerkiksi tuottamukselliseen rahanpesuun. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että huolehtimisvelvoitteen alaisilla viranomaisilla olisi uusi tehtävä etsiä rahanpesutapauksia tai rikollista toimintaa. Huolehtimisvelvoitteen täyttämiseksi Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitsisi arvioida sitä, täyttääkö viranomaisen tietoon tullut epäilyttävä liiketoimi tai määrätyn henkilön toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistön.

Muutos ei tekisi Rikosseuraamuslaitoksesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä tai rikostorjunnassa toimivaltaista viranomaista, eikä kyse olisi rahanpesulaissa tarkoitetusta ilmoitusvelvollisuudesta. Muutos ei siis lisäisi Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia. Säännös antaa siinä mainitulle viranomaiselle oikeuden luovuttaa rahanpesun selvityskeskukselle vain sellaisia tietoja, jotka ovat tulleet viranomaisen haltuun muualla laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien nojalla. Pykälässä säädetty huolehtimisvelvoite ei itsessään ole tiedonsaantiin oikeuttava säännös.

Lopuksi

Valtiovarainministeriö haluaa saattaa lakivaliokunnan tietoon, että osa työryhmän käsiteltävänä olevista asioista oli sellaisia, että niiden osalta työryhmä piti perusteltuna odottaa komission rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia lainsäädäntöehdotuksia, jotka komission oli tarkoitus antaa jo alkuvuonna 2021, mutta joiden antaminen lykkääntyi 20.7.2021 saakka. Tämän vuoksi joidenkin työryhmän mandaattiin kuuluvien asioiden käsittely päätettiin työryhmässä, eivätkä ne siten sisälly tähän esitykseen. Työryhmässä käsiteltiin myös sellaisia lainmuutosehdotuksia, joiden osalta ei nähty tarvetta lainmuutokselle tai mahdollisuutta

toteuttaa tavallisessa lainsäätämisyksikössä. Näiden ehdotusten käsittely päätettiin työryhmässä. Työryhmässä tehtiin myös alustavia selvityksiä sellaisista lainmuutostarpeista, joiden jatkovalmistelua ei ollut mahdollista toteuttaa työryhmän toimikauden aikana, eikä täten näitä koskevia ehdotuksia ole sisällytetty tähän esitykseen. Näihin muutostarpeisiin palataan mahdollisuuksien mukaan seuraavissa lakihankkeissa.